

стилізоване в прозі письменників Буковини в характерних для нього ситуаціях, способах вираження понять, думок, відчуттів тощо. Мимоволі інструментом вербалізації стають такі специфічні явища мовної свідомості, як знаки інших лінгвокультур. У зв'язку з цим вагомим є аргумент К. Ф. Германа: „Зміни у лексиці українських говірок Буковини відбувалися під впливом суспільно-політичних та історичних причин. Так, протягом одного ХХ ст. державна приналежність Буковини змінилася чотири рази. До 1918 року землі всієї Буковини як Північної, так і Південної входили до складу Австро-Угорської імперії, після розпаду якої з 1918 по 1940 рік Буковина опинилася під владою Румунії. З 1940 по 1991 рік Північна Буковина в складі України входила до Радянського Союзу. З 1991 року Північна Буковина перебуває у складі незалежної, самостійної держави Україна. Південна частина Буковини від 1940 року входить до складу Румунії. Ці зміни приналежності Буковини різним державам не могли не мати впливу на склад лексики мовлення буковинців. Якщо протягом другої половини ХХ ст. значна частина германізмів та румунізмів, а також гебраїзмів вийшла з ужитку в усному мовленні буковинців, то засвідчено і протилежний процес: в усному мовленні з'являються слова, запозичені з російської мови”.

Найдетальніше питання щодо мови регіону, елементи якої закріпилися в поетичній прозі письменників Буковини, висвітлені у працях К. Ф. Германа, Л. О. Ткач, Ж. В. Колоїз. Серед використаних лексикографічних праць, що фіксують лексику регіону, тільки у словнику „Гуцульські говірки” (ГГ) та в матеріалах до словника „Українська літературна мова на Буковині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.” (частина І) подано етимологічну довідку. Натомість у Словнику буковинських говірок (СБГ) такі слова покваліфіковано як діалектизми. Отже, серед таких помінацій у поліетнічному регіоні Буковини:

1) германізми: *трафити* ‘потрапляти’: – *Може, ти не в ту хату потрафила або не на те весілля кличеш; фана* ‘прапор, корогва’: *Хтось із челяді на radoцях повісив був синьо-жовту фану на дзвіниці та на „Просвіті”; фамілія* ‘1) прізвище; 2) родина, рідня’: *Ти диви, а фамілія, вроді, польська, – не міг заспокоїтися Гапоша, аж згорбився і зцітив кулачеська, мов гиряки; Бо світилися Цвичкові ребра крізь сорочку – і не знати, чи то фамілія його така була худа, чи то неприкаяне життя так висушило чоловіка;*

2) полонізми: *кобіта* ‘жінка’: – *А що, таздику, йдете сьоговечір до кобіти?; лайдак* ‘зневажл. ледар’: – *Ти це мені, лайдаку, грозиши?;*

3) румунізми: *фудульний* ‘зарозумілий, гордовитий’: *Корнизя заарканяють москалі й котрась фудульна дівка...; дараба* ‘пліт, збитий із кругляків’: *Тата привалило дарабою, коли дитині було дванадцять років, а за три роки по тому й Михайлова мама пішла у глину через пусті бабські язики?.*

Зазвичай, у тексті ця інформація представлена у виносках із ремаркою рум. або в тексті з супроводом висловлення *по-румунськи*. Прикметно, що, наприклад М. Магіос, румунізми в тексті може подавати як варваризми: некириличне оформлення якраз і є додатковим стилістичним сигналом поліетнізму середовища, у якому живуть персонажі: – *Пане-дамцуле* [СБГ та ГГ не фіксують], *а ви бих поміняли свою любку на мою? Може, моя ще май смачніша?; – Не бійся, domnule Мігаю. Нічого не трафилось. Я лиш прийшов сказати, що ми вибираємося із Черемошного; Doamno Матроно!* сказав Лупул, коли стіл був заставлений полумисками; ...у забитому в гори селі над Черемошем, царями й Богами були королівські посередники – служиві вояки місцевої жандармерії й *graniceri* на чолі з лейтенантом Лупулом та місцеві дідичі; ...з того боку пристрелили отам, улізу, прикордонники-*graniceri* [Granicer (рум.) – прикордонник] і потопельника не одного там вилунали (пор. також кириличне написання: *а з цього боку поділяться гранічери сушеними сливами в міцуликові, зачепленім до верху довгої і гнучкої ліски чи жердки; ...за порушення указу vorbiti romaneste* [Vorbiti romaneste! (рум.) – *Говоріть румунською!*], *що не одна молодиця і не раз відмовила свосму любчикові; Лейтенант Лупул, начальник одночасно Черемошнянської жандармерії і прикордонного поста, по-румунськи постерунку, мовчки вислухав Михайлове повідомлення;*

4) гебраїзми (*міцва, пурімішлі* та ін.). Статус цих слів устанавлюємо за ситуацією комунікування з євреями, виокремлюючи в наведених цитатах авторське тлумачення, як-от: – *Е-е-е, ні... Міцва по-нашому – це добра справа. Ви зробили добру справу, Марійю, відвідавши нашу родину в Жалобі; З маком. Пригощайтеся, прошу вас. Ці пуріжки називаються гументаші. Вуха Амана; Тому на Пурім із радістю поїдають „вуха Амана” і влаштовують пурімішлі – веселощі з перевдяганнями, жартами, дарують одне одному подарунки, дають міцостиню бідним.*

Отже, наведені лексичні явища міжмовного контактування репрезентують ареальну лексичну норму. Щодо текстової функції, то вони, зафіксовані у прямій мові чи невластне прямій (внутрішній) мові персонажів, функціонують саме в ролі засобів стилізації соціокультурного середовища.

Шаласва Г.В.

ШЛЯХИ ПЕРЕХОДУ ЕПОНІМІЧНИХ ТЕРМІНІВ ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ В ЗАГАЛЬНІ СЛОВА

Кафедра іноземних мов

Вищий державний навчальний заклад

«Буковинський державний медичний університет»

За ознакою називання предмету як індивідуального або як представника цілого класу всі іменники поділяються на власні (оніми) та загальні.

Лінгвістичний розділ, що займається вивченням власних імен, їх історією та закономірностями їх виникнення, їх функціонуванням, змінами та структурою, називається ономастикою.

Мова медицини – це специфічна мова. Велика частина медичної термінології представлена епонімічними термінами. Власні імена як терміни в галузі медицини використовуються тільки спеціалістами в певній сфері медицини як терміни, зрозумілі в основному тільки їм. Їх вживання потребує певного рівня наукової освіти. Пояснити їх походження неможливо, тому що вони не відображають будь-якої основної, суттєвої характеристики терміну. Вони не інформують тих, хто їх вживає про зміст та основне значення терміну. Немає спеціального підрозділу лінгвістики, що вивчає медичну мову. Велика частина медичної термінології представлена епонімами і епонімічні терміни в медицині вивчені набагато більше ніж в інших мовних підрозділах.

Частіше всього вони вживаються для позначення хвороб на честь лікаря, який вперше описав стан хворої людини або хворобі надане ім'я людини, яка страждала від цієї хвороби. Якщо епонім вживається для позначення хвороби, то найчастіше він вживається для описання симптому, синдрому, фактору, тесту, аномалії, яким надається ім'я на честь лікаря-винахідника.

Найчастіше епоніми виникають не в результаті наукового узагальнення, дослідження чи між особистого спілкування, а як результат практичної діяльності медиків. Як результат роботи гастроентерологів виникли такі епонімічні терміни для назв дієт (Balint's diet, Giovanetti's diet, Meulengracht's diet); в результаті хірургічної практики з'явилися назви хірургічних інструментів (Miculicz clamp, Kocher's clamp, Luer's forceps, Pean's forceps, Hartmann's forceps, Halstead's forceps). Як результат практичної діяльності в галузі урології з'явилися епонімічні терміни – назви проб, тестів (Zimnitsky's test, Howard's test, Volhard's test). Таким чином медичні епоніми увіковічують внесок певних медиків-практиків в розвиток медичної науки і практики. Епоніми – це найвищий ступінь визнання лікаря в науці.

Епонімічні терміни виникають під час опису складних, неоднозначних явищ в тих галузях медицини, в яких практична діяльність часто передуює науковим дослідженням та класифікації.

В медичній термінології часто відбувається процес перетворення власного імені в загальну назву, при якому власна назва втрачає ряд притаманних їй в мові властивостей, які стають несуттєвими, і починає вживатися в якості загальної назви. Якщо перехід оніма в апелятив відбувається без афіксації, тобто без використання словотворчих засобів, то такий перехід називається деонімізацією. В медицині прикладами такого переходу можуть слугувати наступні власні імена: *Panacea* – Панацея, *panacea* – панацея, універсальні ліки; *Asclepius* (Aesculapius) – бог медицини Асклепій, Ескулап, *esculap* – жартівлива назва лікаря; *Hygiene* – богиня здоров'я Гігієя, *hygiene* – гігієна тощо.

В галузі медицини при трансформації власних імен в загальні слова останні можуть означати явища (найчастіше для цього вживається суфікс -ism); називати галузь науки (такі загальні слова утворюються частіше всього за допомогою суфіксу -ology); утворювати означення (в таких випадках вживаються суфікси -ian, -al, -ic); давати характеристику людей; означати інструменти; бути частиною складного слова; означати професію (такі слова утворюються за допомогою суфікса -ist); утворювати дієслово; утворювати віддієслівний іменник за допомогою суфікса -ion.

В галузі фармакології процес переходу власних імен в загальні слова може відбуватися з назвами торгових марок.

Епоніми постійно привертють увагу лінгвістів для вивчення їх походження, значення, вживання в різних галузях науки. Хоча існує багато таких вчених, які пропонують вилучити епонімічні терміни з галузі медицини, епоніми широко вживаються для позначення нових явищ в медицині, особливо в країнах, які є ведучими в галузі медичних досліджень, що є доказом розвитку сучасної медицини.

Шутак Л. Б., Навчук Г. В.

МЕДИЧНИЙ ДИСКУРС ЯК ОСОБЛИВИЙ РІЗНОВИД ІНСТИТУЦІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

Кафедра суспільних наук та українознавства

Вищий державний навчальний заклад України

„Буковинський державний медичний університет”

У центрі уваги зарубіжних науковців перебувають переважно деонтологічні, етико-психологічні та соціальні проблеми спілкування в медичному середовищі, при цьому особливої уваги надається комунікативному аналізу професійного спілкування, моделям мовленнєвої поведінки, прийомам логічного переконання тощо. Нерідко лінгвісти виокремлюють американський та європейський способи спілкування лікаря з пацієнтом, при цьому зауважуючи, що в американській моделі професійного медичного спілкування перевага надається так званому „спільному підходу”, коли у процесі лікування, прийнятті рішень, пов'язаних з лікуванням, беруть участь і лікар, і пацієнт, до того ж роль пацієнта постійно зростає. Досліджуючи дискурс, учені поділяють його також на типи статусно-фіксованого та статусно-орієнтованого спілкування. У першому випадку в спілкуванні беруть участь комуніканти, які добре знають один одного, у другому – спілкування зводиться до діалогу представників тієї чи іншої соціальної групи. Таке спілкування називають інституційним, тобто таким, що відбувається між представниками різних інститутів у процесі реалізації своїх статусно-рольових можливостей у рамках суспільних інститутів, що склалися. Це дискурси професійного спілкування, при чому для кожного з них характерна своя частка співвідношення компонентів особистісного та статусного спілкування. Так, наприклад, для педагогічного чи медичного дискурсу притаманне особистісне спілкування, а для політичного чи наукового типів – статусно-орієнтоване.